

MARTOS LEVENTE
BALÁZS

„A világosság a sötétségben világít”

Az éjszaka Jézus tanításában és küldetésében

1973-ban született Szombathelyen. Katolikus pap, teológus, a Központi Pápa-velő Intézet rektora. Legutóbbi írását 2021. 5. számunkban közzöltük.

„Éjszaka volt” — jegyzi meg János evangélista, amikor Júdás ott-hagyja a tizenegyet és Jézust. A lakonikus megjegyzést általában az áruhással és a sátánnal köttjük össze, aki az evangélista szerint éppen az imént szállta meg Júdást (vö. Jn 13,26–30). Ez az értelmezés semmiképpen nem helytelen. Jézus „megrendült lelkében”, amikor az áruhásról beszélni kezdett (Jn 13,21; vö. 11,33; 12,27), s ezzel jelzi, miféle mélységek tátonganak ebben a sötétségben. Ugyanakkor a szöveg Jézus ünnepélyes kijelentésével folytatódik: „Most dicsőült meg az Emberfia, és Isten megdicsőült benne” (Jn 13,31). Ez az éjszaka önmagában félelmetes, sőt rettenetes, valójában mégis egyfajta háttér, amelyben élesebben és fényesebben rajzolódik ki Isten dicsősége.

A sötétség a fény hiánya. Vagy ennél több is? Az éjszaka a világos nappal ellentéte, amely ezzel rendezetten váltakozik a teremtés kezdetétől. De lenne talán más, önálló jelentése, független léte is? És a félelmetes alakok, amelyek inkább a sötétség óráiban törnek ránk, meg azok a képzetek és vágyak, amelyek napvilágnál erőtlenekek, de éjjel mintha mindent el akarnának söpörni, vajon miféle őserdőben lapulnak napközben, amíg becsületes polgárok és jó keresztények módjára tesszük a dolgunkat? Emberi tapasztalatunk azt súgja, hogy a fény és a sötét váltakozása, s vele együtt a jó és a rossz megtapasztalása végigkíséri életünket. Az evangéliumok azonban azt is megmutatják, hogy Jézus találkozott a világ sötétségével, és úrrá lett rajta.

Az áruháss és a szenvedés éjszakája

Jézus élettörténetét és tanítását a szenvedés és feltámadás eseményesora teljesíti be, és ehhez tartozik az áruháss és a szenvedés éjszakája, illetve az a nappali sötétség, amely Jézus kereszthalála idején borul a világra. Mint annyiszor, az elbeszélte események itt is jelképes értelemmel gazdagodnak, de közben őrzik tényszerű igazságukat is. Mivel a főtanács és a vének félnek a nép reakciójától, igyekeznek kisebb feltűnéssel intézkedni elfogatásának ügyében, s ehhez illik, hogy éjnek idején menjenek érte. Mint annyi más történelmi helyzetben, házkutatások, kilakoltatások, koncepciók perek és rajtaütések esetén, könnyebb éjszaka elfogni az ellenfelet, aki ilyenkor általában kevésbé készül védekezésre vagy menekülésre. Az éjszakai felfordulás emlékéket idézi, hogy Júdásnak jelben kell megegyeznie a katonákkal, különben a Jézust alig ismerők nem tudnák elfogni őt (Mt 26,48–50). Ugyanígy az a Márknál elbeszélte epizód, hogy egy ifjú követte a Mes-

tert, de aztán ruháját is otthagya, mezítelen volt kénytelen kiszakítani magát a tumultusból (Mk 14,51), visszaad valamit a sötétségben gomolygó indulatokból és fejetlenségből. A tények szimbolikus értelme abból a tágabb összefüggésből bontakozik ki, amelyet az Ószövetségben megjelenő eszkatologikus gondolkodás készített elő, illetve Jézus tanítása, példabeszédei tettek közvetlenül érthetővé. Érdeemes lesz ezeket áttekintenünk, Jézus egész küldetésébe elhelyeznünk, s azután visszatérnünk a fény és sötétség ellentétének nyelvezetéhez és valóságához János evangéliumában.

**Az éjszaka és
a sötétség képei
az Ószövetségben**

Az Ószövetség számos esetben természetes szimbólumként használja az éjszaka és a sötétség képeit. Erkölcsi értelmet kap, a gonosz ember útjára utal, hogy az ember a sötét éjszakában könnyen megbotlik (vö. Péld 4,19). Néha úgy gondolja, a sötétben képes elrejtőzni és menedéket találni, Isten számára azonban a sötétség sem sötét, előle nem lehet, nem is érdemes elrejtőzni, ahogy erről a zsoltáros elmélkedik (vö. Zsolt 139,11–12). Az örök éjszaka a halál birodalmához tartozik (vö. Jób 3), örök világosságra pedig csak Istennél lehet számítani. Isten éjjel és nappal egyaránt gondoskodik a világról, az idők járásának úgy szab törvényt, hogy minden lénynek megfelelő tere legyen a teremtésben (vö. Zsolt 104,19–23).

Mai ismereteink szerint prófétai körökben alakultak ki azok a gondolati rendszerek, amelyek Isten ítéletét várták a nép felett, s ezért alapvetően fenyegető prófétai mondásokkal szólították meg az izraelita közösséget. Az isteni ítélet megfogalmazásának egyik központi képe az Úr napjának eljövetele (Szoj 1,7–8; Joel 3,4; Iz 34,8). Ez a nap az ítéleté, mégpedig a szigorú, büntető ítéleté. Ez a nap a sötétség, és nem a világosság, a fenyegető halál, és nem a bátorító, vigasztaló élet ígéretét tartogatja (Ám 5,18–20). Az Úr napjának sötétsége egyértelműen Isten beavatkozásával, Isten cselekvésével függ össze. Nem a sötétség cselekszik, sőt, ezekben a szövegekben nem is valamilyen történeti közvetítő lép a színre — például valamilyen földi hatalom, elnyomó birodalom vagy hadsereg. Az eszkatologikus — illetve apokaliptikus — jövendölések Isten közvetlen beavatkozását hirdetik, s mint már mondtuk, az Ószövetségben elsősorban fenyegető értelemben. Érdekes kettősséget tapasztalunk, ha Zakariás könyvének 14. fejezetét fellapozzuk, és ott figyeljük meg az Úr napjára vonatkozó részletet. A későbbi, elsősorban újszövetségi apokaliptikus szövegeket is jellemző módon a büntetés itt már Izrael ellenségeire vonatkozik. A szöveg megőrzi a kifejezéseket az Úr napjának homályáról (vö. Zak 14,6), sőt, hidegről és fagyról beszél, de közben az örök remény jeleként jövendöli a nappal és éjszaka váltakozásának megszűnését, az örök világosságot.

Eszkatológia és apokaliptika lényeges különbsége, hogy míg előbbi számol a megtérés lehetőségével, Isten büntető ítéletét alkalmanként elháríthatónak vagy visszavonhatónak tartja, utóbbi, az apokaliptika nem vár morális változást, és a jövőben bekövetkező ítéletet már nyilvánítottak, véglegesnek tekinti. Ebben az összefüggésben a söté-

¹Vö. Archie T. Wright: *Art. Angels*. In: John J. Collins – Daniel C. Harlow: *The Eerdmans Dictionary of Early Judaism*. Grand Rapids, Michigan – Cambridge, UK, 2010, 328–331.

²Vö. Rudolf Schnackenburg: *Das Johannesevangelium II*. HThKNT 4/2. Herder, Freiburg etc., 1971, 490.

Eszkatologikus prófétaság

tétségnek is más-más jelentéspotenciálja erősödik fel. A megtérésre való buzdítás értelmében a sötétséget világosság követi, amelyet éberen kell várni, hívására mihamarabb válaszolni kell, s a fenyegetés után életet és reményt sugároz. Egy halálba fagyott apokaliptikus végső látomás viszont eltávolítja, lehetetlenné teszi az önálló cselekvést, s helyette olyan világra nyit ablakot, amelyben túlvilági lények vívják meg harcukat. Isten győzelme és hatalmának megnyilvánulása itt is egyértelmű és végleges. Az ember úgy kapcsolódik be ezekbe az eseményekbe, hogy az apokaliptika értelmező angyala beavatja, feltárja előtte a látomások értelmét, amely nem más, mint a sötétség és világosság szereplőinek végső küzdelme.

Az apokaliptika kezdeteivel párhuzamosan felerősödik és gazdagodik a zsidó vallásosság angyaltana is.¹ Isten várható — részben remélt, részben félelemmel várt — ítéletének cselekvői, illetve az igazak segítői egyre gyakrabban égi lények, angyalok lesznek. Elég Tóbiás könyvére és benne Ráfáelre, illetve az égi seregeket vezérlő Mihályra vagy a hírvívő Gáborra gondolni, akiket Dániel könyvében ismerünk meg (vö. Dán 10,13.21; 12,1; illetve 8,15; 9,21köv; 10,11). A qumráni irodalom is ismeri a gonosz főalakját, akit Beliálnak mond (1QM 1,1.5.13; 4,2; 11,8), míg a Jubileumok könyve ugyanerre az alakra a Masztéma nevet használja (Jub 10,8; 11,5.11; 17,16).²

Jézus mindkét meglévő teológiai regisztert megszólaltatta, vagy legalábbis mindkettőt ismerte és elfogadta. Úgy tűnik, igehirdetésének elsődleges hangulata a végső idővel számoló, vagyis eszkatologikus prófétaságé. Ehhez tartozik, hogy megtérésre szólít, a szövetségi hűség megtartására és megújítására. Vagyis nemcsak úgy hirdeti az Isten országát, hogy ennek megvalósulásában saját magának tulajdonít döntő szerepet — szakkifejezéssel szólva: ő maga az eszkatologikus dráma főszereplője —, hanem úgy is, hogy az embereket a személyes megtérés által aktív szereplővé teszi benne. Ez az aktív hozzáállás jellemzi azt az időt, amelyben ő velük van itt a földön, és jellemzi azt az elkövetkező időszakot is, amelyben a benne hívőknek egyfajta távolléttel kell szembesülnie és megbirkóznia. A Lk 19,19–31 szomorú kimenetelű példázatot mesél a dús-gazdag emberről és a szegény Lázárról. Haláluk után megítéltetnek, és földi sorsukhoz képest fordított rendben jutnak boldogságra, illetve örök tűzre. A kép egyfelől int az osztozásra, de másfelől még inkább arra, hogy amíg van lehetőségük (vö. Lk 13,6–9), higgyenek Mózesnek és a prófétáknak, sőt higgyenek annak, aki a halálból fel-támadt, vagyis Jézusnak.

Azok a példabeszédek, amelyekben Jézus az éjszakát említi, úgy tűnik, szinte mindig így, az ítélet és döntés összefüggésében válnak érthetővé.³ Képeik hol hagyományosak, hol újak és váratlanok a zsidó hagyományokhoz képest. Közös pontjuk azonban ez: az éjszaka a megpróbáltatás és próbatétel ideje, amely valamilyen fordulatra készít, illetve éppen a fordulatra való készségről kérdez. Vajon jól döntöttek-e életükről, Istennel és felebarátaikkal való kap-

³Vö. Paul-Gerd Müller: *Art. nyx*. In: *EWNT II*. 1181–1185.

csolatukról a szereplők eddig, és lesz-e még lehetőségük jól dönteni? „Még az éjjel” számon kéri a gazdag ember életét: az olvasónak ennek tudatában kellene életét berendeznie, illetve éppen ezért nem érdemes túlságosan berendezkednie (vö. Lk 12,16–21). A tíz szűz éjnek idején várakozik a visszatérő vőlegényre, a szolgák meg urukra, s mindkettőnek arra kell figyelnie, hogy a Visszatérő ébren találja őket, illetve olyan foglalatosságban, amely megbízatásuknak megfelel (Mt 25,1–12; Lk 12,35–46). Ébernek kell lennie a házigazdának is az őrváltások idején, vagyis éjszaka is, nehogy tolvaj ragadja el tőle vagyonát (Mt 24,42–44).

⁴Lásd ehhez:
Francis P. Viljoen:
*The characterisation of
the Matthean Jesus by
the angel of the Lord.*
Verbum et Ecclesia, 41
(March 2020) a2043.
[https://doi.org/10.4102/
ve.v41i1.2043](https://doi.org/10.4102/
ve.v41i1.2043).

Az éjszaka Jézus példabeszédeiben

Másrészt éppen ezekben a szövegekben is látjuk az angyalok, túlvilági lények gyakori szerepét. Általában név nélkül, közösségben, másutt viszont, főleg negatív szereplők esetén, név szerint is megjelölten. Az a dráma, amely az emberekre az ítéletben vár, az angyalok világában már végbement. Az angyalok az apokaliptikus dráma résztvevői, olyan szereplők, akiknek már eldőlt örök sorsa, illetve a drámában lehetséges szerepe. Megjelennek tehát a dráma főszereplője, Jézus mellett, az ő életét és küldetését értelmezve, különösen is a születését, illetve a feltámadását kibontó szövegekben.⁴

És ugyanezek a szereplők megjelennek ismét a példabeszédekben. Bár nem utal az éjszakára, az angyalok miatt azért megemlítjük a Mt 25,31–46 nagy tablóját az utolsó ítéletről. Az angyalok itt is égi lényekként, az ítélkező Emberfiával együtt jelennek meg (Mt 25,31), mintegy az ő udvartartásának szereplői, ítéletének tanúi. A Mt 13,24–30-ban olvasható példabeszéd a búzamezőről és a belévetett konkolyról szól. Jellemző eleme, hogy az „ellenséges ember” éjszaka jön, hogy konkolyt vessen a búza közé, a gazda pedig várakozásra inti szolgáit, hogy csak akkor válogassák ki a rosszat, amikor eljön az aratás ideje, nehogy a jót is megsemmisítsék. Ezt a képet eszkatologikusan is olvashatjuk, abban az értelemben, hogy a türelemre, a dolgok megfontolására és alapos megkülönböztetésére int. Nyitva hagyja tehát, sőt megnyitja a cselekvés lehetőségét. A példabeszéd magyarázata viszont (Mt 13,36–43) az egész képsort egy olyan végső drámává nagyítja, amelyben az „ország fiai”, illetve a „gonosz fiai” immár csak mintegy visszatekintenek életükre a beteljesedés felől, s ahol az Emberfia mellett angyalok az aratók, a rossz magot hintő pedig nem más, mint maga az ördög (Mt 13,39).

Márk evangéliumában is megtaláljuk az éjszakában várakozó szolgáról szóló példázatot (Mk 13,34–36), s a végső időkről szóló látomásnak itt is része egy olyan, az Úr napját idéző kozmikus káosz, amelyben „a nap elsötétedik, a hold nem sugározza fényét, a csillagok lehullanak az égről, és az erők, amelyek az égben vannak, megrendülnek” (Mk 13,24–25; vö. Iz 13,10). Az angyalok, akiket az Emberfia elküld, itt is részt vesznek a végső ítéletben (Mk 13,27). De a képek összefüggése inkább figyelemfelhívó és bátorító (vö. Mk 13,29–31). Márk hangsúlyozza, hogy Jézus kiűzi a tisztátalan és gonosz lelkeket. Ez az ő első csodás tette (Mk 1,21–28), és később is gyakran említik

(Mk 1,32; 3,11–12). Tanítványait is megbízza, és hatalmat ad nekik, hogy űzzék ki a tisztátalan lelkeket (Mk 6,7). Ezek az elbeszélések mindenesetre inkább hangsúlyozzák Jézus hatalmát, szavának erejét és az emberek ámulatát, mintsem a gonosz és a sötétség kapcsolatát. A Belzebub-vád (Mk 3,22–30) szembesít a gonosz erők egyik vezérének tartott gonosszal, majd a Gerasza vidékén tett csoda (Mk 5,1–20) ugyanezen erők pusztító erejét jeleníti meg többféle módon. A légiónyi gonosz csak pusztítani képes, vízbe fojtja a tisztátalannak tartott sertéseket. Jézus ezzel szemben gyógyít és megszabadít, sőt küldetést ad. Az addigi megszállott az egyetlen, aki már Jézus életében küldetést kap testvéreihez (Mk 5,20).

A betlehemi éjszaka

A hatalomnak azt a teljességét, amely Jézusra és működésére jellemző, Máté és Lukács már Jézus születésével kapcsolatban, illetve gyermekkorában kifejezi. Már említettük, hogy itt is találkozunk az égi küldöttekkel. Hagyományosnak tekinthető, hogy Máté szerint Józsefet többször is álmában szólítja meg az Úr angyala, aki az egész cselekmény isteni eredetét, tervezését és gondos kísérését jelzi, természetesen az Írások beteljesedésének folyamatos jelzése mellett. Lukács evangélista szintén az események égi eredetét jelzi és hangsúlyozza Gábor angyal szózataival, az éjszakának pedig igen kedves szerepet szán, hiszen angyalok sokasága tölti be a betlehemi éjszakát dicsőséggel, fényvel, békével. Éjszaka nélkül a napkeleti bölcsek érkezése is elképzelhetetlen volna, mert csillag vezeti őket útjukon. Ha Ábrahám valaha sátrának bejárata előtt, éjszaka kapta a csillagokhoz hasonlóan megszámlálhatatlan sok utód ígérését, a csillagos éjszaka most a felfoghatatlanul kedves, édes Üdvözítőre, az Ábrahámnak és Dávidnak megígért utódra ontja isteni fényét.

Márk nem ír a születés körülményeiről. Mintha kezdettől fogva előrefelé figyelne, a feltámadás ragyogására, amely inkább a múlt éjszakára, a hajnalra emlékeztet, és azzal fejezhető ki.⁵ Jézus kafarnaumi ébredése és hajnali imádsága (Mk 1,35–39) a feltámadás reggelét vetíti előre (Mk 16,1–8), de efelé irányítja az olvasót a színváltozás ragyogása (Mk 9,2–9), illetve árnyaltabban, de valóságosan Jézus vízen járása is, amelyet János erősít meg ebben az értelemben (Mk 6,45–52; Jn 6,16–21).

⁵Ahogy Szent Pál írja: „Múlóban az éjszaka, a nappal pedig közel” (Róm 13,12).

A Getszemáni-kertben

Nehéz eldönteni, hogy a tanítványoknak kellene-e bátrabban kiktartani, virrasztani Jézus mellett az ő imádságos küzdelmében a Getszemáni-kertben, vagy inkább ő az, aki azon az éjszakán minden kísértést szenvedővel vállalt közösséget. Az Úr éberségre intő korábbi felszólításai, a Miatyánk fohásza a kísértéssel kapcsolatban, az Atya iránti végső odaadottság és nyitottság, hogy a kelyhet kiigya, mind itt talál célba, mind Jézusban találja meg végső értelmét és példáját. Ez az éjszaka nem úgy dicsőséges, ahogyan a betlehemi volt, és nem is olyan reményteli, mint a hét első napjának kora reggele. Jézus szembenéz azzal, hogy „megverik a pásztort, és szétszélednek a juhok” (Mk 14,27; vö. Zak 13,7), hogy első tanítványa háromszor is megtagadja, mielőtt a kakas megszólal (Mk 14,30párh.), Júdás pedig elárulja,

kiszolgáltatja, ahogy saját népének vezetői. Azután, még aznap éjjel, elfogják, s a kihallgatások, kínzás, ítélkezés és gyalázkodás kegyetlen kontinuumjának csak a halál vet véget. A déli sötétség jelzi a teremtés rettenetét Isten Fia szenvedése és halála miatt, egyben előkészíti a kozmosz remegését és a templomfüggöny megszakadását (Mt 27,45.51–53), amikor Jézus meghal, és átadja a lelkét.

Nem lehet, nem is szabad lapossá egyengetni az evangéliumok sokféle megfigyelését, sőt, ahogy már említettük, nem is kell mindenben jelképes értelmet fürkészni. Jézus útja mégis teljes napot fut be: derűs kezdetét alkonyi csodák (Mk 1,32–34), imádságban átvirrasztott éjszakák és éjszakai jelenések (Lk 6,12–13), végül azonban fájdalmas sötétség tapasztalata teszi teljessé. A szinoptikus evangéliumok világa finoman használja a sötétség és a világosság képeit, és csak néha kapcsolja őket a morális vagy személyes értelemben is jelenlévő gonosz cselekvési köréhez és valóságához. A végső dráma főszereplője Jézus, az ő sorsában egyesül, körülötte csap fel a gonoszság hulláma, hogy ő lehessen az is, aki mindezt legyőzi. A dráma mellékszereplői a hagyomány alakjai, égi lények, akik részt vesznek az ítéletben, vagy már megítéltettek. A dráma kedvezményezettjei pedig azok, akiket ugyan még nem engedett el a sötétség, de már vonz a világosság. A Keresztelő János személyén töprengő Heródest vagy a holdkóros fiú hitetlenül is hívő édesapját (Mk 6,20; 9,24) éppúgy tarthatnánk a fény és sötétség határán imbolygó alaknak, ahogy a megkísértett, elbukott és megtért Pétert, akiért Jézus imádkozott, vagy Júdást, aki képtelen volt a megtérésre.

János evangéliuma

Amikor ezek után áttérünk János evangéliumának tárgyalására, vagy inkább visszatérünk oda, ahonnan eszme-futtatásunkat kezdtük, Júdás útjához az éjszakába, voltaképpen ezt az imbolygást hagyjuk el, s helyébe kapjuk azt a kontúros, éles látást, a sötétség és világosság ellentétét, amely Jánosra annyira jellemző. A negyedik evangélium kezdettől fogva kijelenti: „A világosság a sötétségben világít, de a sötétség azt nem fogta föl. (...) Az igazi világosság, aki minden embert megvilágosít, a világba jött. A világban volt, a világ őáltala lett, de a világ nem ismerte fel őt. A tulajdonába jött, övéi azonban nem fogadták be” (Jn 1,5.9–11). A sötétség és a világ már itt párhuzamos fogalomnak látszik, együtt kibékíthetetlen ellentétben azzal, aki magát a világ világosságának mondja majd (Jn 9,5).

János evangéliuma minden valószínűség szerint ismerte a szinoptikusokat. Szemléletének alakulását a közösség igényeinek és helyzetének változása, illetve a zsidóságtól való elszakadás gyorsulása mellett elmélyült krisztusközpontúsága befolyásolhatta. A negyedik evangéliumban ugyanis rendkívül bensőséges információkat kapunk Isten szeretetéről, a Fiú odaadásáról, az Atya és a tanítványok iránti szeretetéről és szándékairól. Az evangéliumban közölt beszédek jelentős része Jézus személyének és szándékainak titkaiba avat be. Részben baráti közegben, főleg az utolsó estén, a búcsúbeszédek keretében. Jelentős részben azonban a zsidósággal folytatott viták tüzeiben,

növekvő feszültségben. Ahol a legnagyobb a szeretet, ott nyilvánul meg leginkább a gonoszság misztériuma is. A bensőséges szeretet legintenzívebb megfogalmazásai a sötétség és gonoszság közepette mutatkoznak meg, s ezt már egyfajta történeti arányérzék is megköveteli. Ha Jézus ennyire az Atya szeretetét nyilvánította ki, halála csak akkor értelmezhető, ha ellenfelei az abszolút gonoszság hálójában vergődnek. János nem tudósít Jézus ördögűzéseiről. Számára az egész világ esett ítélet alá, mert nem hitt az Atya küldöttének.

Mint már utaltunk rá, az evangélium bevezetésének kijelentéseit a sötétségben világító világosságról a 9. fejezet kettős, reális és jelképes értelemben is felfogható gyógyítás elbeszélése egészíti ki. A vakon született látóvá lesz, de akik látnak, vagy legalábbis látónak képzelik magukat, azok vakká lesznek. „Ítélet van most a világon” — mondja Jézus (Jn 12,31). Különös párhuzammal az valósul meg itt, a vakkal és a látókkal kapcsolatban, ami a dúsgazdag és a szegény Lázár esetében: a végső ítéletben helyet cserélnek ők ketten, illetve helyet cserél és helyére kerül a látszat és a valóság. Az ítélet új fényben mutatja meg a valóságot, illetve egyáltalán fényt hoz oda, ahol azelőtt homály és bizonytalanság uralkodott. Az ítélet ősképe a szétválasztás, amelylyel Isten valaha szétválasztott eget és földet, szárazföldet és tengert, de legelőbb sötétséget és világosságot (Ter 1,3).⁶

A múltó éjszaka és a töprengés alakja Jánosnál talán Nikodémus, aki éjszaka keresi föl Jézust. Közkeletű értelmezés szerint félelemből, bár egyesek megkockáztatják, talán azért, hogy hallgassa, mint ahogy a rabbik szerint a Tórát érdemes éjszaka tanulmányozni.⁷ Később, amikor már Jézus halálát tervezik, mégis nyíltan vállalja, hogy jogszerű eljárást sürgessen Jézussal kapcsolatban (Jn 7,51), halála után pedig segít a temetésében, s ezzel szintén megvallja hozzátartozását (Jn 19,38–42). Minden töprengése ellenére ő is ráébred, hogy az örök élet igéi Jézusnál vannak (vö. Jn 6,68). Útja az éjszakában indul, de a világosság felé tart.

Júdás ezzel ellentétben valóban a sötétség alakja, vagy legalábbis teljes egészében a sötétséghez tartozik, János számára. Ő a „kárhozat fia” (Jn 17,12), aki „elveszett”, egyedül a tizenkettő közül. Erkölcsei értelemben is romlott, ellopkodja a pénzt, nem a szegényekre van gondja (Jn 12,6). Az éjszakához tartozik, amelyben „evilág fejedelme” uralkodik. János Jézusa olyannyira éles szembenállást érzékel önmaga és a „világ” között, hogy a gonoszság megszemélyesült vezetőjét is rendre „evilág”, illetve „a világ” „fejedelmének” nevezi (Jn 12,31; 14,30; 16,11). Az az idő, amelyben a gonoszság győzedelmeskedni látszik, egyfelől a sötétség órája, a világ örömeinek órája, amelyben a tanítványok szomorkodnak, másfelől éppen az az óra, amelyben megítélik és kivetik evilág fejedelmét, amelyben fájdalmak között megszületik az új élet, és felragyog a világosság, amelyben hinni kell. A tanítványok így lesznek a világosság fiai (vö. Jn 12,35–36).

János evangélista már az 5. fejezetben közölte azokat a Jézusmondásokat, amelyek a bekövetkezett ítéletről szóltak: a negyedik

⁶Vö. Hartwig Thyen: *Das Johannesevangelium*. HNT 6; Mohr Siebeck, Tübingen, 2005, 567.

⁷Lásd ehhez tagadó értelemben Johannes Beutler: *Das Johannesevangelium*. Herder, Freiburg etc., 2016², 135.

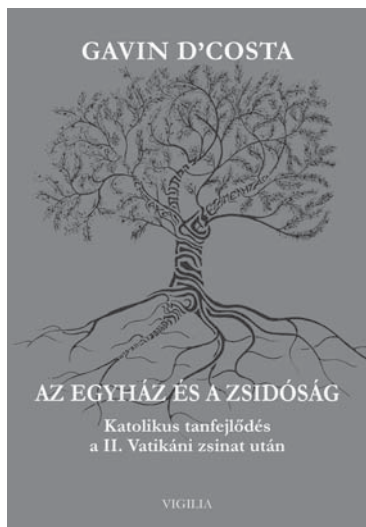
Júdás alakja

Halálból az életre

evangélium látásmódja megvalósult eszkatológia, amennyiben a Jézussal szembeni hit vagy hitetlenség már most ítéletet jelent (vö. Jn 5,24). Ez nagyon is illik ahhoz, amit előbb az apokaliptikáról mondtunk, annak változást már nem remélő látásmódjáról. Mivel János evangéliumát Krisztus mély ismerete és személyes szeretete jellemzi, itt csak az láthatja meg a világosságot, az mehet át a halálból az életre, a sötétségből a világosságba, aki őt megszereti, a szeretetben megismeri. Őt megismerni pedig nem jelent mást, mint elfogadni, hogy van elég szeretete és elég hatalma odaadni és visszavenni az életét (Jn 10,18), sőt, mindebben egyszerre vezérli az Atya és a tanítványok iránti szeretet.

Jézus találkozása a sötétséggel valószínűleg túl gyakran válik teológiai közhellyé, könnyen odavetett szólammá. Másként beszél a sötétségről az, aki mélyen megtapasztalta az emberi gonoszságot vagy retteget. Az Evangélium üzenete azonban éppen számára, az ilyen mélységet is megjárt ember számára a legvalóságosabb és legfontosabb. Mást jelent az élet evangéliuma, ha találkoztunk a halállal. De mást jelent a halál és a sötétség is, ha találkozunk az élettel és a világossággal.

A VIGILIA KIADÓ ÚJDONSÁGA

GAVIN D' COSTA

Az egyház és a zsidóság

Katolikus tanfejlődés a II. Vatikáni zsinat után

Az elmúlt hat évtized során olyan folyamatokat lehetett megfigyelni a katolikus gondolkodásmódban, amelyek kibontakozásához máskor évszázadokra volt szükség. Valóságos tanfejlődés ment végbe, mégpedig a zsidó néppel kapcsolatban. A kiindulópontot az a felismerés jelentette, hogy a zsidó néppel kötött isteni szövetség visszavonhatatlan. Idővel az is egyértelművé vált, hogy a bibliai kor után sem veszítette hatályát, azaz a kereszténység sem érvényteleníti. De mi mondható el akkor keresztény nézőpontból a zsidó szertartásokról, amelyekkel a szövetség népe kifejezi hitét? Hogyan ítéltethető meg, hogy Isten földet ígért a zsidó népnek? És vajon végezhető-e keresztény misszió a zsidók körében? A könyv történeti összefüggések felvázolásával, az összes

jelentős egyházi dokumentum elemzésével, hatalmas szakirodalmi tájékozódás alapján, mégis közérthető módon ered e kérdések nyomába, s a válaszok, amelyekkel szolgál, egészen új, váratlan megvilágításba helyezik a katolikus egyház és a zsidóság kapcsolatát.

Ára: 3.500 Ft

Megvásárolható vagy megrendelhető:

1052 Budapest, Piarista köz 1. Honlap: www.vigilia.hu

Telefon: 36-1-486-4443 E-mail: vigilia@vigilia.hu